

RECTORIUS
SACR. PALAT. AUSTRIAC.

act. Nr. 229

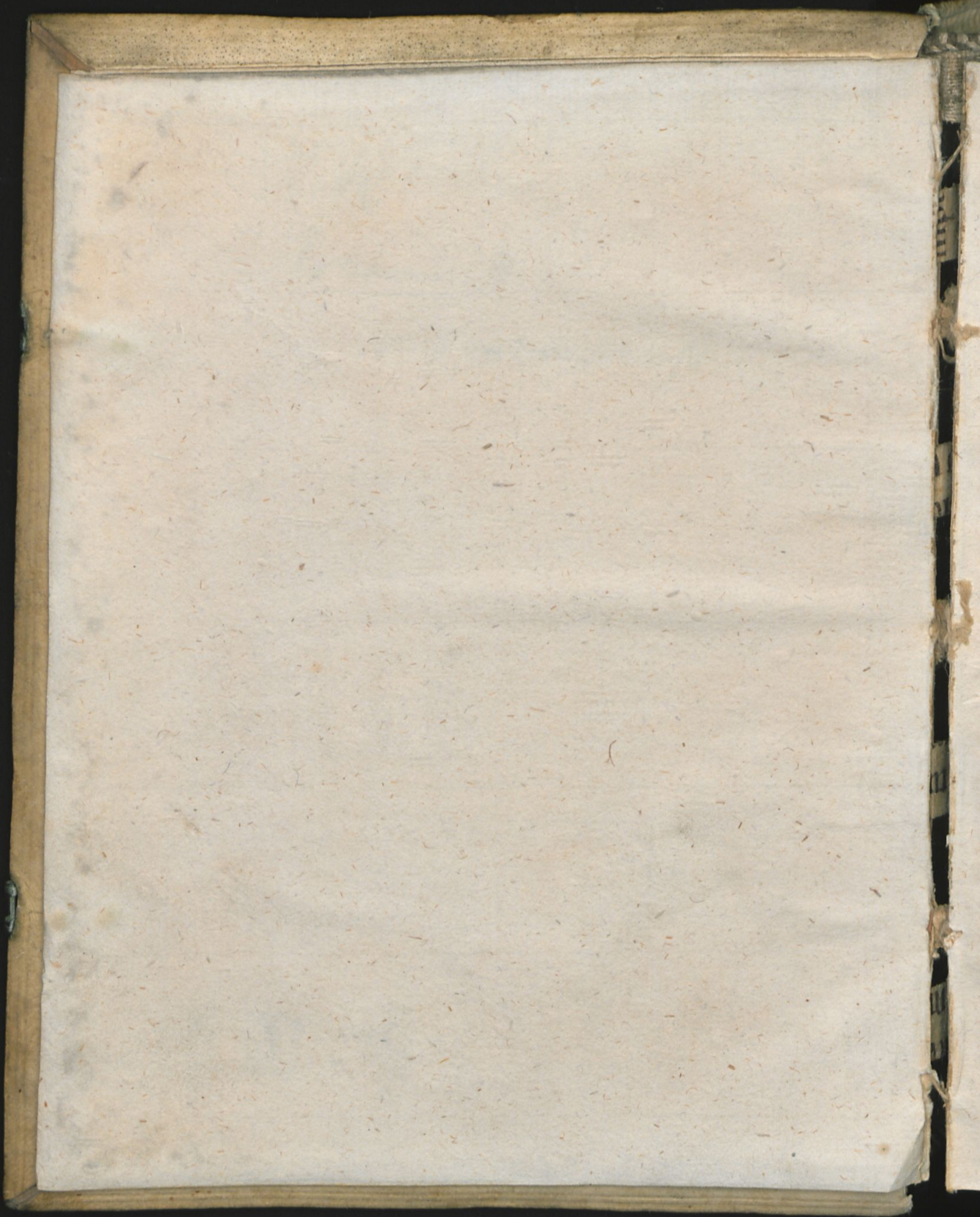
W. W.

Tossanis, D.

n. 5. raiture Schriften.

K. III. 19.

1

C O E N A E
D O M I N I C A E,
E T A P O S T O L I C A E
D E S C R I P T I O E X D. P A V L O
I. Corinth, XI.

Thesibus aliquot perspicuis comprehensa, in quibus inter alia ostenditur, LAURENTIUM ARTVRVM Iesuitam Posnaniensem, in sua (quam vocat) oppugnatione Cœnae Calvinianæ, Cœnam Apostolicam oppugnare, & eius loco IDOLVM Pontificium obtrudere & defendere.

De his præside DANIELE TOSSANO Sacrosanctæ Theologiæ Professore, in publica Disputatione respondebit

G V I L I E L M V S P E T R V S H Ö -
R I N G H V S A N V S H A S S V S .

In Auditorio Theologico: Horis matutinis & pomeridianis ad diem XXII. Nouembr.

Tertull. contra Heretic.

Heretici tantum veritati obstrepunt. Variæ præsumptiones nolunt agnoscere ea, per quæ reuincuntur: Hoc ergo præcipue demonstrandum est, doctrinam nostram Apostolicam esse, & ita contrariam falsam.

H E I D E L B E R G A E ,
T y p i s A b r a h a m i S m e s m a n n i ,
C I O . I O . L X X X I X ,

DOMINICAE
ET APOSTOLICAE
DESCRIPITIO EX D. PAULO
I. Corinthi, xi.

De his preside DANIELE TOSCANO sigillato
Theologic Professore, in publico
ratione respondit
GUILIELMVS PETRVS
LINGVVSAS NASCENSIS

In Auditorio Theologico: Hora matutina &
2 h, 2
AB 46 4

Haec est doctrina a Pauli
demonstrata, doctrinam nostram apostoli
agnoscit, et per nos renouatur: hoc ergo primum
mentis vestrae adhibet. Vana professiones nolite

HEIDELBERGAE
Typis Abrahami Schuchmanni
MDCCLXXIX

AD ECCLESIAS CATHOLICAM APOSTOLICAM DOCTRINAM orthodoxè amplectentes
in Regno POLONIAE

PRAEFATIO:

ECCLIESIA quondam cum floreret viris Apostolica Fide & sanctimonia claris, & illustribus, studiaq; Religionis ac pietatis vigerent maximè: fuit ea Christianorum nunquam satis laudata consuetudo, vt in simplicitate & veritate Apostolica doctrina retinenda magis essent diligentes: quam in cumulandis superstitiosis cultibus ex hominum traditionibus curiosi. Ex quo illud consequbatur, vt certo & immoto fundamento nitentes, maximum haberent ad Deum amandum & inuocandum, ac pro nomine Christi omnis generis martyria perferenda incitamentum. Postea, cum veritati Apostolicae successerunt hominum placita: simplicitati quoque & patientia veteris Ecclesiae successit intolerabilis tyrannis, qua sua commenta & placita tueri voluerunt ij, qui loca Sanctorum & nomen retinentes, Sanctos viros & Apostolicam doctrinam profitentes persecuti sunt: donec mundus huius tyrannidis pertasus, & ex verbo Dei praedictam ἀποστασίαν agnoscens, de iugo illo excutiendo, & de Apostolica doctrina reuocanda cogitare cepit. Sed hanc regni sui ruinam impatienter ferens Diabolus, nouum genus hominum excitauit, à quibus vulnera bestiae, si fieri posset, sanarentur: Iesuitas nimirum, qui etsi incredibili fastu omnes Episcopos, Monachos, Canonicos, & alios ordines omnes praese contemnant, & praetextu voti paupertatis, Regum, principum & nobilium thesauros exhauriunt: in eo tamen Pontifici Romano operam nauant, quod omnia etiam putidissima commenta pontificum, totamq; Meretricis

4

PRAEFATIO.

tricus Romana turpitudinem tegere & excusare conantur: vt mirum sit, nonnullos tam vel leues vel credulose esse, qui se ab illis fascinari, & à veritate Euangelica abduci patiantur. Nam etsi literarum humanarum cognitione reliquis illis plebeis plebanis & monachis antecellunt: eò tamen sunt deteriores, quòd suis literis ad oppugnandam veritatem, & reponendam veterem Cramben, & idololatricos cultus abutuntur: Ac eis quidem inprimis audacia, & maledicentia prò merito est: quod qui non prospiciunt, hi saepe versutos homines, & loquutuleios admirantes, eorum malitiam sapientiam, futilitatem eloquentiam iudicant. Si quis autem inter Iesuitas vnquam verecundia fines transit, is procul dubio est LAURENTIUS ARTURVS, cum alibi tum in Thesibus quas de Cœna Domini anno 86. Posnania cum hac inscriptione edidit. Cœnæ Lutheranorum, & Calvinianorum oppugnatio: Ac Catholicae Eucharistiae defensio. Quis enim est tam hebes, qui non videat loco Theseon meras esse inuectiuas, tragicas Exclamationes & Declamationes, in quibus nullo ordine, quidquid in buccam venit, iam contra Lutherum, iam contra Calvinum, BeZam, Martyrem, iam contra VVitackerum, Theologum Anglum & contra alios congerit: illorum bene dicta carpit, alia discerpit: multa de suo assuit & affingit, & quos singulos aperto Marte aggredi non auderet, simul perstringit, & conuiciis obruit. Lutheranis & Calvinianis hoc commune esse affirmat, quòd Cœnam habeant corpore & sanguine Christi vacuam: imò non sine horribili blasphemia Cœnam eorum, Cœnum vocat, cum tamen Augusta Vin-
 Part. 2. thes. delicorum decimus Articulus Confessionis Augustanae, qui est de Cœna, à Pontificiis fuerit approbatus, & Arturus ipse Thes. 54. fateatur, Lutherum & asseclas apertissimis Scripturae testimoniis demonstrare, corpus & sanguinem Christi esse in Eucharistia. Calvinum scribit in Sacramentis tantum ob signationem agnoscere, corpus caelo recludere, quod nusquam ille scripsit, nec inuenitur in iis locis quae Arturus ad marginem suarum Theseon annotauit. Doctrinam Orthodoxorum de apprehensione Christi per fidem vocat phantasia & imaginationem. Denique maledicum conuiciatorem, non veridicum disputatorem se praestat, vt de Petiliano loquitur Augustinus. Aliud est autem maledicere, aliud accusare: vt praeclare monet Cicero in Oratione prò Calio: Accusatio crimen desiderat, rem vt definiat. argumento probet,

p. 30. c. 5.

Part. 2. thes.

24.

delicorum decimus Articulus Confessionis Augustanae, qui est de Cœna, à Pontificiis fuerit approbatus, & Arturus ipse Thes. 54. fateatur, Lutherum & asseclas apertissimis Scripturae testimoniis demonstrare, corpus & sanguinem Christi esse in Eucharistia. Calvinum scribit in Sacramentis tantum ob signationem agnoscere, corpus caelo recludere, quod nusquam ille scripsit, nec inuenitur in iis locis quae Arturus ad marginem suarum Theseon annotauit. Doctrinam Orthodoxorum de apprehensione Christi per fidem vocat phantasia & imaginationem. Denique maledicum conuiciatorem, non veridicum disputatorem se praestat, vt de Petiliano loquitur Augustinus. Aliud est autem maledicere, aliud accusare: vt praeclare monet Cicero in Oratione prò Calio: Accusatio crimen desiderat, rem vt definiat. argumento probet,

P R A E F A T I O.

bet, recte confirmet. Maledictio vero nihil habet propositum praeter contumeliam.

Nos igitur, ne cum huiusmodi hominibus veritati tantum obstrepentibus insanire velle videamur, illorum ἀπεραντολογίας & πονηρολογίας facile contemnimus, & satis arbitramur iuxta Tertuliani consilium, si demonstremus nostram doctrinam esse Apostolicam: unde sequetur contrariam esse falsam. Lepidus est autem in praefatione suarum Thesium Arturus: quando queritur de infinitis concertationibus & questionibus circa Cœnam excitatis, & de resectis multis necessarijs institutis. Quis etenim excitavit has quaestiones: An panis sit corpus Christi per modum Transubstantiationis, an Consubstantiationis? An corpus sit in Cœna quantitativè: an à muribus arrodatur? Quid Petrus consecraturus fuisset, si tunc consecrasset, cum Christus esset in cruce? Nonne Pontificij doctores? Quis resevit à Cœna poculum Laicis? quis annuntiationem mortis Christi, & predicationem beneficiorum eius, veramq; totius Ecclesiae Eucharistiam? Nonne Pontificij? Superstitionem porro, & Idolomaniam Missae Pontificiae, & depravationem Sacramenti Eucharistici, quam concilium Tridentinum, (cuius auctoritatem loco Apostolicae doctrinae statim Thesi prima & alibi sequitur Arturus) de novo defendit & sancivit, cum multi magni viri & monstrauerint, & refutauerint, & Iesuita chorda eadem semper oberrent, ac Monachorum Sophismata tantum interpolent, nolumus multitudine librorum, longitudine Thesium, (sunt enim theses Arturi de Cœna plusquam 400.) plaustris maledictorum cum Iesuitis mutuas operas ad huiusmodi scripta tradentibus certare, sed paucis veritatem quae breuitate & simplicitate delectatur, repetere, & ad hanc constanter amplectendam & retinendam pios omnes cohortari, ne ingratitude nostra aut aliquo fastidio eam nobis poenam accersamus, de qua Apostolus 2 Thess. 2. v. 11. & 2 Pet. 2. ver. 1. Dominus Iesus, qui pretiosa suo sanguine nos redemit, & vna oblatione peccata nostra expiavit, sanctificet vos in veritate sua, sermone nimirum veritatis, quae sola maxime amabilis esse & pretiosissima debet, quam per Dei gratiam non solum in hoc negotio Eucharistico, verum etiam contra insulas blasphemias, quibus idem Arturus venerationem supersticiosam Creaturarum tueri denuò contra nostram

Heb. 6.

*cenfuram conatus est, propediem ex verbo Dei pro virili monstrabi-
mus: demonstraturi simul, nos non in id conspirare, sicut Thes. 3. im-
pudenter asserit, ut Apostolicam doctrinam oppugnemus, sed idola
potius & ἑδελύματα Pontificia & monastica, pro quibus Ie-
suitarum plerique (ut verisimile est) contra conscientiam pugnant.*

DANIEL TOSSANVS
Theologiae Professor in Academia
Heidelbergensi.

7
THESIS PRIMA.

PER COENAM DOMINI, quam alij Sacramensam: alij Synaxin: alij Eucharistiam vocāt, constat D. Paulum & pios omnes, totam illius Sacramenti administrationem intelligere, quod Dominus noster & Seruator Iesus in vltima cœna paulò ante mortem, Agno Paschali succedere voluit. 1 Cor. 11. v 20

I I.

Etsi enim vna est ab initio mundi Ecclesia, vnus Mediator, vna fides: nouas tamen instituit Christus in N. Testamento cæremonias, quæ de Impletione veteris Testamenti & beneficiis per Christum partis significantius nos admonerent.

I I I.

Valde autem huic Sacramento vel ipsis iam Apostolicis temporibus insidiatum esse Sathanam testatur obiurgatio D. Pauli 1. Cor. 11. vbi tantam huius Sacramenti profanationem fuisse queritur, vt neget eos *conuenientes in vnum, Dominicam cœnam edere.*

I V.

Magnam enim in hoc Sacramento opportunitatem se habere existimauit Sathanas, homines, qui semper in extrema ruere solent, vel ad profanum esum & potum traducendi: vel ad Artolatrian & supersticiosum ac seruilem cultum, & admirationem

crea-

creaturarum, & signorum, loco rei signata: sicut postea in Papatu factum videmus.

V.

Cæterum quoniam causa & fons omnis erroris tum circa Coenam, tum circa totam Religionem hic est: quando homines à Dei verbo, & CHRISTI institutione ad sua placita deflectunt: Apostolus Corinthios reuocat ad primam & integram Coenæ Dominicæ institutionem, quam se ait à DOMINO ACCEPTISSE: licet primæ Coenæ non interfuerit: quando quidem à DOMINO rectè accipere dicimur, quod ab eius Apostolis & Legatis in Euangelio traditum est.

VI.

Ad Cecilium.

Monet igitur Apostolus (quod ipsum Cyprianus martyr piè agnouit) in huiusmodi controuersis & negotiis non attendendum, quid hic aut ille faciat, aut antè nos fecerit vel docuerit: sed quid CHRISTVS, qui ante omnes est, & solus est VIA, VERITAS & VITA prior fecerit & fieri iusserit: nec in hominum potestate esse Sacramenta vel condere vel mutare, vel institutis à Christo aliquid addere: cum fuerit sanctus Apostolus tam religiosus, vt de Coena nihil, quàm quod à DOMINO ACCEPERAT traderet aut præscriberet.

VII.

Sūma huius tractationis.

Vt porrò intelligerent Corinthij, quid sit COENA DOMINI, qualis sit actio, quam reuerenter & Religiosè habenda & tractanda: ad quatuor potissimùm capita hanc doctrinam reuocat, docens. I. quo ritu, & quibus cum Ceremoniis Christus coenam illam celebrarit. II. qualem promissionem ad ritum illum annex-

DOMINICA.

annexerit: quibus duobus, nimirum re terrena & cœlesti, Sacramentum constat. III. in quem finem sacram hanc Cœnam instituerit. IV. quomodo accedentes ad Cœnam hanc mysticam comparatos & præparatos esse oporteat, ut sit eius usus salutaris.

VIII.

Ac fit quidem primum mentio circumstantiæ temporis: Noctis videlicet, in qua traditus fuit Christus, ut magis nos afficiat illa actio Seruatoris, mortem tunc pro salute generis humani adeuntis: ex qua morte tota vis & efficacia huius sacri conuiuij pendet.

IX.

Quod à prophanis illis inter Corinthios maxime expendi decebat: non tamen nos obstringit illud Exemplum ad cœnam noctu celebrandam, nec de TEMPORE mandatum vllum extat: & certum est Dominum nostrum Iesum Christum ea in re ad ritum legis se accommodasse, quæ iubebat, ut vesperi immolaretur agnus & celebraretur conuiuium Paschale, cui sacram Cœnam substituere voluit.

X.

Recenset deinde Apostolus Cœnæ Eucharisticæ ritus, de quibus hoc in genere obseruandum est, nec Sacramentis, nec vllis ritibus externis opus fore, si toti spirituales essemus, ut rectè monet Chrysostomus: verùm cum corpore simul & anima constemus: conuenientibus & cognatis vtrique remediis & adminiculis usus est ab initio mundi Dominus, sacris scilicet signis, quibus promissioni gratiæ adnexis totum hominem excitaret, & fœdus nobis cum initum obsignaret.

S. Cœna ritus.

B

Sim-

X I.

Simplicissimis tamen & paucissimis ceremoniis in nouo Testamento, lucente videlicet sole iustitiæ, vti voluit: sed iis significantissimis, facillimis, & ad nouū hoc fœdus obfignandum accommodatissimis.

X II.

Panis.

Sacram hanc itaque & mysticam cœnam celebraturus dominus Iesus accumbens cum discipulis suis, ACCEPIT PANEM, non extraordinarium aliquem, sed quem in Cœna paschali apposuerat hospes, qui panis cibarius, vt præcipuum nutritionis corporalis instrumentum, egregiam analogiam habet cum vero illo cibo, & pane cœlesti animos solidè pascente ad vitā æternā, de quo Iohannis 6. copiosè docuerat.

X III.

Sicut & veteres longo tempore eum panem, quo in Agapis suis vescebantur, ad Eucharistiam adhibebant, eiusque reliquias pauperibus distribuebant.

X IV.

De illo pane, quo tunc vsus est Christus, aliquid adhuc extare, & asseruari in Hispania, in vrbe Oueta-na, in templo, quod D. Seruatoris vocant: scribit Lucius Marineus, Historicus Siculus, sed fide Sicula.

X V.

Quod vero Sacra Cœna cùm infermentato pane celebrata fuit à Domino: factum est tantum occasione Ceremoniæ Paschalis: Dùm autē postea multi pro panibus azymis pugnarunt toti in fermento fuerunt & controuersias non necessarias excitarunt: ac primus quidem Alexander Papa de panibus azymis in Cœna vsurpandis Legem tulisse dicitur.

Tan-

XVI.

Tandem crescente superstitione, non tam panis, quam spuma panis, aut farinae, forma rotunda, cum imagine crucifixi proposita fuit, quasi nummulos aut nummularios panes (vt Gregorij verbis vtar) offerre yellent.

Tom. 2. In
1 Reg. cap. 2.

XVII.

Sic nec panis verus in Cœna remansit: nec nomen ipsum panis: sed paulatim loco Sacramenti Idolum conflatum est, & sacrificium ex oblatis & Hostijs, quæ Pani Sacramentali substitutæ fuerunt.

XVIII.

Cæterum Panem Eucharisticum religiosè tractandum admonuit nos Christus, *Gratias agens Patri*, vel (vt loquitur Matthæus cap. 26.) *benedicens*: sicut & Marcus cap. 14. vtroque vocabulo *εὐλογῆσας* & *εὐχαριστῆσας*, in eadem sententiâ vtitur: benedictione & gratiarum actione, non communi, sed peculiari & huic mysterio conuenienti, quæ procul dubio non dissimilis fuit illi, quæ recitatur Matth. 11. vers. 25. & cum consideratione summæ illius *φιλανθρωπίας* diuinæ, qua filium dedit pro nobis, coniuncta fuit.

Benedictio.

XIX.

Illa gratiarum actio, qua Patrem, non autem Panem alloquutus est, nihil commune habet cum magica Pontificiorum consecratione, qua ad Panem se se conuertunt, & demurmuratis aut insufurratis verbis panem consecrari, & confici corpus Christi putant.

XX.

Quæ opinio eò magis absurda est, quòd Euangelistæ magno consensu scribunt, prius *εὐχαριστήσαν* illam

B ij siue

siue εὐλογίαν à Christo habitam, quàm vel panem fractum distribueret, vel verba illa pronunciarer: **H O C EST CORPVS MEVM**: quibus tamen vim totam illius consecrationis tribuunt.

XXI.

Ideò nec 1. Corinth. cap. 10. illius consecrationis per certa verba ad panem demurmurata mentio fit, aut alicuius mutationis substantiæ panis: siue panis (vt loquuntur) transubstantiati: sed ait simpliciter Apostolus **PANEM**, quem frangimus, esse communionem corporis Christi.

XXII.

Quod autem poculum vocat τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας idem est ac τῆς εὐχαριστίας, vt supra ex Euangelistis ostendimus: poculum quod cum gratiarum actione sumimus, vt Chrysostomus rectè interpretatur.

XXIII.

Hæc solennis Gratiarum Actio est pars consecrationis siue sanctificationis horum Elementorum, quæ ad sanctum vsum, nempe Sacramentalem, adornantur & transferuntur: quæ Sanctificatio propriè à tota ordinatione Christi, & in primis à verbis promissionis, & à fine, propter quem hæc Cœna instituta est, pender.

XXIV.

Fractio panis.

Gratiarum Actionem, siue Benedictionem sequitur **FRACTIO & DISTRIBUTIO** Panis. Panem enim Euangelistæ & Paulus Apostolus fractum, id est (vt verbum Græcum sonat) in frusta comminutum magno consensu recitant: & post huiusmodi fra-

DOMINICA.

13

di fractionem datum, siue distributum, ne frangere
hic pro distribuere accipi putemus.

XXV.

Neque enim tautologia in hoc mysterio descri-
bendo vtuntur Euangelistæ: nec eodem verbo uti-
tur Esaias cap. 58. vers. 7. cum ait: Partire esurienti
panem: aliud enim est partiri, aliud frangere: quan-
quam illa ipsa phrasis quando frangere panem pro
distribuere accipitur, non excludit, sed præsuppo-
nit fractionem panis: quandoquidem fractæ pla-
centæ apud Iudæos distribuiebantur.

Hebr. P A-
R A S.

XXVI.

Etsi igitur etiam extra Cœnam Domini frangi-
gitur panis: certum est tamen ritum esse Sacramen-
talem, & à Christo mandatum, non minus quam
Panis sumtionem & distributionem: Ideò tota Actio,
Synecdochicè FRACTIO panis vocatur Act. 2. v. 42. vbi
Syrus Interpres pro Fractione panis Eucharistiam
interpretatus est, & Panis fractus 1. Cor. 10. Com-
munio corporis Christi dicitur.

XXVII.

Habet etiam ritus ille fractionis duplicem Ana-
logiam I. ad corpus Christi fractum pro nobis, vt
loquitur D. Paulus 1. Corinth. 11. id est interprete
Esaias cap. 53. variis doloribus propter iniquitates
nostras attritum. II. ad varia Ecclesiæ membra, quæ
licet panis in multa frustra concisi instar, multipli-
cia sunt, & inter varias dispersi gentes: vnum tamen
corpus sub capite Christo constituunt.

B iij

Adfert

In 22. Luc.

Adfert & Beda (venerabilis cognominatus) aliam quoque rationem huius fractionis: *Fregit* (inquit) *ipse panem*, quem porrigebat, vt ostenderet corporis sui fractionem spontaneam esse, & se potestatem habere ponendi animam suam, & rursus sumendi.

XXIX.

Lutherus de
fractione pa-
nis.
Tom. 2. La-
tin. Ienensi.

Nota.

Distributio
panis.

Hunc ritum retinuisse veterem Ecclesiam non solum testantur veterum scripta, Irenæus lib. 5. cap. 4. Cyrillus in Iohan. lib. 4. c. 14. qui fracti panis & fragmentorum panis meminerunt: verumetiam illius ritus vestigia in ipso Papatu, vbi in quatuor partes frāgitur hostia: quod ipsum agnoscit Lutherus in libro de abroganda Missa priuata ad fratres Augustinos: inter alia scribens: *Fregit panem, non leuauit more legis*: Omnes tres Euangelistæ vna diligentia similiter & Paulus memorant, panem esse à Christo fractum, & datum discipulis. Quid est frangere, nisi in multa partiri? Quid dare discipulis, nisi partitum aliis distribuere: Non est ergo Christiana Missa, nisi Eucharistia frangatur, & multis distribuatur. Simulant Papistæ hanc fractionem, dum in tres partes hostiam partiuntur: sed sibi solis distribuunt: Vides, si vsus instituti Dominici permansisset, nunquam sacrificium ex Eucharistia factum fuisset, &c.

XXX.

Panem ergo fractum dedit, siue distribuuit Christus, & procul dubio in manus Apostolorum dedit, vtpote quæ verum sunt organum percipiendi ea, quæ ad corpus pertinent. Nam & Luc. 22. poculum tradens dixit: Accipite hoc & partimini inter vos. Sic & Theodosium Imperatorem monens Ambrosius,
quære-

quærebat, quomodo cruentis manibus Christi sanguinem siue poculum Domini accipere posset.

XXXI.

Etsi verò in huiusmodi Ceremoniis parum positum esse nonnulli arbitrantur: periculosum tamen est à ritibus, à Christo mandatis, discedere: imò intolerabilis est audaciæ plus in hisce mysteriis augustissimis sapere velle, quàm Christus sapientia patris sapuerit: manifestum autem, sicut supra ex Luthero recitauimus, mutationem Ceremoniarum à Christo institutarum, Cœnæ Dominicæ Sacramentum in Sacrificium vel Idolium potius paulatim transformasse.

XXXII.

Panem porrò fractum & distributum iubet Christus *accipi, & comedi*, ore corporis, tanquam rem terrenam, quæ corporali instrumento & modo percipitur & comeditur, qua perceptione significatur applicatio beneficij cælestis, quam quisque fidelis sibi ipsi facere debet, & iubet panem comedi, non asseruari, aut circumgestari, multò minus adorari.

XXXIII.

Eadem est ratio vini in poculum effusi, de quo *vinnem & Christus Apostolos bibere voluit: duobus his signis, poculum.* pane & vino, sanciens istud Sacramentum: quemadmodum & Apostolus vtrumque toti Corinthiacæ Ecclesiæ commendauit.

XXXIV.

Primùm enim hoc pacto plena nutritio, quæ per Christum nobis contingit, appositè repræsentatur: cuius caro cibus: Sanguis potus *ἄληθῶς* esse dicitur Ioh. 6. Deinde admonet eatenus carnem Christi, no-
bis

bis esse cibum, quatenus pro nobis tradita est, & sanguis effusus pro expiatione peccatorum. Denique cum poculum dicatur Sanguis, & constet tamen sanguinem Christi non amplius realiter fundi, & actionem hanc esse ἀνομίαν, Carnales opiniones de corporis Christi manducatione, aut reali in pane præsentia remouentur.

XXXV.

In iis verò regionibus, in quibus nullum planè vinum reperitur, cœna tamen celebrari potest, quam in usum totius Ecclesiæ instituit Christus: modo adhibeatur liquor, siue talis potio, quæ illis sit loco vini, quæque ad corpus reficiendum & sustentandum in vita communi faciat.

XXXVI.

Mensa,

I Cor. 10. 21.

I Cor. 10. 18.

Quod ad reliquas Ceremonias attinet: certum est, Dominum non ad altare celebrasse S. Cœnam: neque enim tunc in templo fuit, nec sacrificare, sed Sacramentum instituere voluit: Ideò Apostolus per Synecdochen totam hanc actionem vocat MENSAM DOMINI, quam etiam discernit à sacrificiis, quæ in altari ab Israëlitis secundum carnem offerebantur.

XXXVII.

Vasa etiam nulla peculiaria, sed vsitata adhibuit, nempe ποτήριον, poculum (calicis & patenæ, vel aureorum & argenteorum vasorum nulla fit mentio) quia talem simplicitatem requirebat Nouum Testamentum, & huius Sacramenti dignitas non à forma vasorum, sed à Christi ordinatione & promissione gratiæ pendeat.

XXXVIII.

Vt rectè monet Chrysostomus: omnia in illa cœna
intus

intus fuisse aurea, argentea & augustissima, totamq; illam actionem ipsis angelis suspiciendam, licet foris tenuis & simplex esset apparatus.

XXXIX.

Hanc simplicitatem vetus Ecclesia retinuit, ut apparet ex Tertullian. lib. de velandis virginibus: & Zephirini Episcopi Romani decreto, circa ann. 207. qui vitrea pocula in S. Coena celebratione esse voluit.

XL.

Tandem Urbano cuidam Papæ placuit, ut aurea & argentea vasa usurparentur: *In hoc enim* (inquit *dist. 1.* ille referente Gratiano) *sicut & in reliquis cultibus magis ac magis per incrementa temporum decus succreuit Ecclesiarum: ne ergò decus illud minueretur, decreuimus, ne quis ligneis vasis uti præsumat.* *De Consecr.*

XLI.

Sed quàm intolerabilis est illa præsumptio, fastidire ritus à Christo institutos, & Coenæ Domini nouum & alienum decus velle conciliare, & hominum corda, quæ sursum ferri debebant, ad inanem & auream pompam retrahere?

XLII.

Interim reformatis Ecclesiis insultat Laurentius Arturus, & dum simplicitatem rituum à Christo institutorum retinent, profanitatis eius accusare eas non dubitat, quam in Corinthiis reprehenderit Apostolus: conferens Euangelicorum Coenam cum Symposiis Græcorum, & ridens mensas pane & vino communi extructas.

XLIII.

Quid hoc verò aliud est, quàm per nostrum latus

C

con-

confodere institutionem Christi, & coenam apostolicam, in qua & mensam & panem cibarium, & vinum fuisse, & accubuisse Christum cum discipulis constat, quem accubatum in Geneuensibus (de quibus tamen pessimè est informatus: ibi enim communicantes non accumbunt mensæ) vt profanum vituperat?

XLIV.

*Corinthij
quare reprehensi.*

*1. Cor. 11. v.
20. 21.*

Nec certè Apostolus Corinthios propter mensam vel panis & vini vsum, vel propter acubitu reprehendit: sed quod nullus inter eos legitimus esset conuentus, & propriam Coenam quisque præoccuparet: vt faciunt Sacrificuli in Papatu: item quod alij esurirerent, alij ebrij essent: ac denique irreligiosè, sine fide, sine meditatione huius mysterij, sine caritate erga proximum coenas illas celebrarent.

XLV.

Et hæc quidem de ritibus Coenæ Dominicæ à Christo mandatis dicta sunt: vt scilicet in legitimo fidelium cætu recitatis verbis institutionis, & cum gratiarum actione consideratis Dei erga nos beneficiis, panem à ministris Ecclesiæ acceptum, fractum, distributum accipiamus & manducemus: poculum, vel de vino in poculum fuso, nobis ab iisdem præbato bibamus.

XLVI.

*De secundo:
nempe de
Promissione.*

Cæterum cum Sacramenta à Christo instituta nõ sint inania spectacula, sed accedente ad Elementum verbo promissionis, fiat Sacramentum: obseruanda est in primis in hoc Sacramento annexa promissio: quod nimirum de Pane illo fracto & exhibito, dicit postea Christus; *Hoc est CORPVS MEVM: quod pro vobis*

bis datur, vt habet Lucas: scilicet ad mortem: siue vt loquitur Paulus: *quod pro vobis frangitur*: grauissimis nimirum doloribus laceratum, & contustum. Sic de *Esa. 53.* Poculo ait: *Hic est sanguis meus Novi Testamenti, qui pro multis effunditur in Remissionem peccatorum*; vel vt Lucas & Paulus *Hoc poculum est nouum illud Testamentum per sanguinem meum, qui pro vobis effunditur.*

XLVII.

Etsi autem non plane iisdem verbis vtuntur Euangelistæ, idem tamen re ipsa dicunt, & illa vocum aliquot diuersitate, ac paululum diuersa collocatione monent, vim aliquam occultam in vocabulis non latere, quemadmodum sibi Pontificij persuaserunt.

XLVIII.

Nam & Paulus 1. Corinth. 10. verba illa quasi paraphrasticè interpretatus, ait *Panis, quem frangimus, nonne communio corporis Christi est? Poculum benedictionis, nonne communio sanguinis Christi est?*

XLIX.

Verba igitur sunt nec Creationis, nec Magicæ incantationis, sed verba promissionis Euangelicæ, verba Testamenti vel foederis gratiæ, quæ & plena consolationis sunt, & à religiosis mentibus in hoc Sacramento maximè consideranda. *Verba Cœnae.*

L.

Ideò quotiescunque Sacra Cœna in nostris Ecclesiis celebratur, exemplo D. Pauli, accuratè semel atq; iterum recitantur, & quidem cum tota ac integra institutione huius Sacramenti, additis necessariis commonefactionibus, & solenni ad Deum gratiarum actione.

LI.

Quò magis effrontem se præbet Laurentius Arturus, qui affirmare audet nostras Ecclesias in hoc mysterio Formula à Christo præscripta non vti, & concione aliqua soloque vsu contētas esse quod ideò fortasse pronūtiat: quod in distributione Signorum verba quædam nō demurmuramus ad panem, quod nec Christus fecit nec Apostolus fieri præcepit.

LII.

Non enim ex pauculis verbis aut syllabis, sed ex tota Christi ordinatione pendet huius Sacramenti consecratio: & cum sint verba promissionis, non propter panem, sed propter hominem pronunciata fuerunt: & efficacia sunt, non quatenus dicuntur, sed quatenus creduntur, & in his aliud est, (vt loquitur Augustinus!) sonus transiens, aliud virtus permanens.

LIII.

Non igitur (quod absit) de VERBIS Christi litigamus, (quemadmodum multi calumniantur) an illa scilicet vera sint, nec ne: vel an retinenda, prælegenda, explicanda & credenda sint: quod religiosè fit in nostris Ecclesiis, nec quæritur an vel quomodo possit Christus præstare quod promisit: sed quid promiserit, & quis sit illorum verborum sensus & rectus intellectus.

LIIII.

Scriptura enim non rectè intellecta (vt monet Theodoretus) *desinit esse Scriptura*: & ita ab Hæreticis & à Diabolo ipso vsurpantibus & citantibus Scripturam discernitur vera Ecclesia, quod & verba Christi & mentem eius tenet, & Scripturam cum Scriptura
con-

confert, nec pugnantia & contradictoria, sed vnam de rebus diuinis sibi que semper consentientem veritatem credit & amplectitur.

L V.

Et illa est *φρόνησις* Christiana, quam in horum mysteriorum dijudicatione requirit Apostolus I Cor. 10. v. 15. quæ certè non exiit hominem ratione & iudicio, sed rationem & iudicium habet à Spiritu S. informatum & in rebus diuinis exercitatum ad discretionem boni & mali, & ad verba iuxta subiectam materiam intelligenda. *Heb. 5.*

L VI.

Cum porrò fateātur omnes, etiam id diffiteri non audeant Pontificij, Christum tunc instituisse Sacramentum noui fæderis, quis non videt inde sequi, locutionibus vsū fuisse Sacramentalibus: vnionem etiam panis & corporis, poculi & sanguinis non posse statui nisi Sacramentalem: manducationem denique talem, quæ Sacramentis, duabus rebus diuersis terrena & cælesti constantibus, conueniat.

L VII.

Quod si perpendatur, nonne facessere oportet eorum cogitationes, qui quærunt an obscuris, an dubiis & perplexis modis loquendi, vsus sit in hac Cæna Christus, aut qui in vsitas prædicationes imaginantur: cum piis omnibus & Christianis sacro Baptismo tinctis nota sit doctrina Sacramentorum, nota promissio gratiæ, notum Fœdus Domini, quod his Sacramentis obsignatur.

L VIII.

Sed magna fuit fraus Diaboli, qui vt hoc mysterium partim inuolueret, partim totum deformaret,

C iij ad

ad elementi externi admirationem homines traduxit: verba verò dulcissimæ promissionis truncata, ad nescio quam magicam incantationem conuertit: ad illa cohorrescere homines voluit: de sensu verò verborū, & de Sacramenti ratione sollicitos esse noluit.

LIX.

Cùm ergò Christus seruator, panem corpus suum esse in hac Cœna pronūciaret, poculum sanguinem, nulli quidem ambiguitati aut dubitationi hic locus relinquitur, sed ita se rem habere, & hanc sacram Cœnam non propter panem & vinum (quas epulas domi habemus) sed propter corpus pro nobis traditum, & sanguinem pro nobis fustum, quæ sunt thesaurus noui fœderis, institutam esse omnibus modis credendum est.

L X.

Verùm cum aliquid esse variis modis dici possit, & non solum humana ratio hominis Christiani & regenerati, sed institutio in primis Sacramenti, cohærentia prædicati cum subiecto, historia institutionis cœnæ, & articulus Incarnationis, non patiantur, panem realiter & substātialiter esse Christi corpus, traditum pro nobis, veritati horum verborum nihil planè derogat, sed eam asserit, qui dicit panem esse corpus Christi: sed iuxta subiectam materiam, & (vt se Christus interpretatur) nempe Sacramentaliter: siue quatenus eius est *μνημόσυνον* signum & *σφράγισ*.

LXI.

In Sacramentis enim (vt piè & prudenter monet Augustinus) duo hæc præcipitia cauenda sunt, vt nec signa inutiliter interpretemur, & nuda faciamus, quod malè vagantis erroris esset: nec literam sequētes

tes signa pro rebus, quæ iis significantur, accipiamus: quod seruilis esset infirmitatis: imò ipsa mors animæ, si sine intelligentia, quod figuratè dictum est, tanquã propriè dictum sit, carnaliter acciperemus.

*Lib. 3. de do-
ctin. Chri-
stian. cap. 9.
cap. 6.*

LXII.

Et ibi disertè cap. 9. vtriusque Sacramenti, Baptismi & Cœnæ, mentionem facit, & cap. 16. inter figuratas locutiones nominat hanc, qua iubemur *manducare carnem Christi*: ostendens, si literam sequamur, facinus præcipi: sed cum dicimur manducare carnem Christi, id cum figura aliqua dici: quæ monet passioni Dominicæ communicandum, & suauiter ac vtiliter in memoria recondendum, quòd Caro eius pro nobis crucifixa sit.

LXIII.

Sed ne autoritatibus aut rationibus humanis pugnare videamur, ex ipsis Scripturis & ex verbis institutionis edocebimus, panem dici corpus Christi, nō propriè sed Sacramentaliter, & per consequens modo loquendi, siue figura orationis in Sacramentis vsitata, quæ vulgo Metonymia dici solet, quam tamē nonnulli Synecdochen vocant, quando signo rei signatæ nomen tribuitur, aut contra.

LXIV.

Nec refert, vbi tropum ponas: in Copula aut prædicato, rectè enim hæc omnia dicuntur, panis est signum corporis: panis significat corpus: panis est figura corporis, vel memoriale corporis: quanquam propriè in modo prædicationis siue attributione tropus agnoscitur, quam tamē attributionem & coherentium prædicati cum subiecto copula significat. Tali prædicatione in mysteriis vti Scripturam monet

Theo-

Dialog. 1.

Theodoretus, vt Sacramentis vtentes non sint intenti ad naturam eorum, quæ oculis aspiciuntur, sed ex nominum permutatione discant intueri eam, quæ ex gratia fit mutationem, siue exhibitionem doni cælestis,

Prædicatio Sacramentalis.

LXV.

Quemadmodum autem non sola Cœna Domini est Sacramentum: sed tum in vetere, tum in Nouo Testamento alia quoque Sacramenta instituta fuerunt: sic euidentem prædicationem Sacramentalem vsitatam esse in omnibus Sacramentis veteris & Noui Testamenti.

LXVI.

Epist. 23.

Nullum porrò Sacramentum est, de quo propriè & sine aliquo tropo res signata de Signo prædicetur: vt nec ipsa circumcisio præputij fuit Fœdus, vel circumcisio cordis: nec Agnus paschalis ipse Transitus Angeli, vel ipsa liberatio primogenitorum Israëlitarum: nec aspersiones legales ipsa aspersio sanguinis expiantis peccata: nec Aqua externa Baptismi est realiter sanguis Christi lauans peccata, aut Spiritus regenerans: nec poculum in Cœna, ipse Christi sanguis, vel Nouum Testamentum in sanguine: nisi secundum quendam modum, vt loquitur Augustinus, nempe significandi mysterio.

LXVII.

*Rom. 4.**Exod. 12.**1 Cor. 11.*

Interim rectè resoluuntur figuratæ locutiones in proprias: vt cum circumcisio dicitur σημεῖον ἢ σφραγίς fœderis: Agnus paschalis signum & memoriale transitus: Panis μνημόσυνον corporis, Donec veniat. Baptismus Sacrum signum Regenerationis.

Cùm

LXVIII.

Cùm enim sint Sacramenta, rectè & iuxta Scripturam totamque piam vetustatem Elementa externa dicuntur, signa, typi, signacula, mnemosyna, figuræ: quandoquidem in Sacramentis omninò signa, figuras & repræsentationes esse oportet: aliàs Sacramenta non essent.

LXIX.

Nec sequitur nuda esse signa vel res signatas, puta Christi corpus & sanguinem (vt nonnulli nugantur) tropicas fieri: quando signa à rebus signatis distinguuntur, quia sunt signa, sed non signa umbrarum, sed rerum verè existentium, & quæ in vsu legitimo verè exhibentur, eo modo, quo res cælestis exhiberi debet & potest.

LXX.

Nec minùs vera est illa propositio licet figurata: *Semen mulieris conteret caput serpentis*: quàm hæc non *Genes. 3.* figurata, *Filius Dei dissoluet opera Diaboli*: & continet *1. Iohan. 3.* vtraque nucleum promissionis Euangelicæ.

LXXI.

Credimus ergò omninò Christo dicenti, *Hoc est corpus meum*: sed credimus eo sensu, quo loquutus est, nempe Sacramentali: quia tunc nec nouum corpus assumpsit, nec disparuit, nec transformatus fuit: nec in pane se abscondidit, nec fuit panis pro nobis traditus ad mortem: nec in poculo realiter, sed in cruce sanguinem effudit: verùm signo Sacramentali promissionem gratiæ attexuit.

LXXII.

Vnio siquidem Sacramentalis, vt & ex Scripturis, *Vnio Sacramentalis.* & ex correlatiuorum ratione manifestum est, nequa-

D quam

quam est *συνθεσία*, siue vnio physica, nec inclusio alicuius nouæ substantiæ in signis, nec est vnio personalis, sed est talis vnio, qua id quod significatur, verè & ob oculos ponitur, & in recto vsu exhibetur.

LXXIII.

Signum quippe & signatum correlatiuè se habēt, & ex Dei ordinatione significant signa, quid Deus eis det, & in iis agat, ad quos pertinet promissio gratiæ. Hæc Sacramenta sunt (inquit Augustinus lib. 3. contr. Maximin. Arrian. cap. 22.) in quibus non quid sint, sed quid ostendant, semper attenditur, quoniam signa sunt rerum: aliud existentia, & aliud significantia.

LXXIV.

Promissio ergo sicut fit homini, & propter hominem, sic *κοινωνία* & realis vnio est non cum pane, sed cum homine, propter quem corpus Christi traditum, & sanguis effusus est.

LXXV.

Idem de Fœdere sentiendum est: Verba Cœnæ sunt verba Noui Testamenti siue fœderis, quod in Cœna obsignatur. Fœdus autem nec cum pane, nec cum infidelibus ictum est, sed cum Electis & credentibus. Ergò non quid in pane lateat, aut quid infideles percipiant, sed quid credentibus detur, licet inter hos multi sint infirmi, considerandum est.

LXXVI.

Nam & manifestè Christus docet Ioh. 6. eos solos manducare carnem ipsius, & bibere sanguinem, qui credunt, & in eo manent. Item, Quisquis edat carnem illam, & bibat illum sanguinem, habere vitam.

Nec

LXXVII.

Nec est, vt quis hoc eludat, quasi in Cœna aliud egerit Christus, quàm Iohan. 6. & hoc sit *μεταβαίνεν εἰς ἄλλο γένος*. Licet enim Ioh. 6. non instituerat adhuc Sacramentum, agebat tamen de re Sacramenti: & sunt res planè homogeneæ, corpus, de quo Ioh. 6. agitur, & corpus, cuius Cœna est Sacramentum.

LXXVIII.

Neque enim vel aliud corpus repræsentant, vel aliud fœdus obsignant Sacramenta, quàm quod pro nobis traditum est, & cuius tota Scriptura mentionem facit.

LXXIX.

Quod corpus nec infinita aliqua & inuisibilis essentia est, nec corpusculum in pane latens: nec corpus maiestatiuum, de quo hodiè nōnulli disputant: sed vt verba Cœnæ sortant, corpus traditum pro nobis, scilicet ad mortem, cum quo signa Sacramentalia analogiam habent, sicut & cum sanguine pro remissione peccatorum effuso.

LXXX.

Atque hoc nomine rectè dicuntur nostra Sacramenta Signa & Sigilla fœderis siue promissionis gratiæ: quæ gratia non in corpore simpliciter considerato, vel in corpore latente in pane, sed in remissione peccatorum per corpus Christi traditū pro nobis siue sacrificium mortis Christi posita est.

LXXXI.

Vnde fit, vt in celebratione huius mysterij mortem Domini annunciari sedulo velit D. Paulus, non autem de sessione ad dextram, vel corpore aliquo infinito, omnipotente, quod sit vbique, disputari.

D ij

Et

Et quidem **donec veniat**: scilicet è cœlis, vbi est realiter, & substantialiter, non autem **ut veniat** & illabatur corporaliter in panem.

LXXXIII.

Neq; tamen nuda quædam est repræsentatio corporis Christi in Cœna, sed testificatio & obsignatio tum Noui fœderis, tum (quod cum fœdere coniunctum est) nostræ *κοινωνίας* cum Christo, & in sitionis in eius corpus, quæ in Baptismo inchoata, in Cœna promouetur & confirmatur.

1. Cor. 12.

Galat. 3.

LXXXIV.

Tunc enim demum de Remissione peccatorum, nostri per Spiritum Christi renouatione, aliisque beneficijs fœderis certi sumus, quando sumus membra corporis eius, & ipsemet regnat & viuit in nobis.

LXXXV.

Et hic est ille modus siue gradus præsentia, quem summo cum solatio agnoscunt piæ mentes, de quo totum Ministerium testatur, & quem nobis Sacramenta obsignant.

LXXXVI.

Hæc qui non considerarunt, quid nimirum propriè sint Sacramenta, quid fœdus, quæ promissio gratia, qua animæ pascuntur ad vitam æternam, in perniciosos errores, innumerasque contradictiones inciderunt, & Ecclesiam, quæ hoc Sacramento recreari & consociari debebat, vehementer turbarunt.

LXXXVII.

Iam enim in verbis Christi, *Hoc est corpus meum*, Identicam propositionem esse, iam miraculosam mutationem, iam Synecdochen, vt sit sensus, *Hic, id est,*

est, *in hoc pane* est corpus meum, vel panis est corpus paneum, aut impanatū, inuersa propositione Christi: iam virtute verborum pronunciatorum, iam ratione Vnionis personalis & omnipræsentiæ, corpus Christi esse in pane, iam modo repletiuo, iam definitiuo, iam simul & eodem tempore localiter in cœlo: in pane maiestatiuè esse imaginati sunt.

L X X V I I I.

Ita nimirum solet falsum esse multiplex: & solent illi esse in τριόδῳ λογισμῶν, qui vnum non rectè intelligere volunt: quid nimirum sit vnio Sacramentalis: vnde postea in ipsam vnionem personalem, & veritatem humanæ Christi naturæ impingunt, & noua quotidie sibiq; haud consentanea proferunt.

L X X X I X.

Sed nec illi verba Cœnæ attendunt, quandoquidem nusquam & nunquam dixit Christus, Corpus suum esse in pane, nusquam & nunquam habet corpus inuisibile & infinitum, nusquam & nunquam docuit Scriptura, foedus vel nouum Testamentum consistere in corpore latente, in pane, & eius orali manducatione, sed in remissione peccatorum per sanguinem Christi & nostri sanctificatione: quod omne in Sacramentis & repræsenteratur & obsignatur, & offertur, & omnibus fide percipientibus verbum gratiæ exhibetur.

X C.

Nam quod vel veteres nonnunquam, vel nostri quoque propositiones illas vsurpant aut admittunt: *IN PANE, CVM* pane distribuitur corpus Christi: fit cum adiecta commoda interpretatione: nimirum non per Consubstantiationem, sed relationem, qua

Vide loca.

qua Christi corpus & sanguis in pane & vino tanquã symbolis consyderantur: & per saporem vini (vt loquitur Cyprianus) redolemus sanguinem Christi: sic scribit Augustinus in Sacramento visibiliter sumi corpus: scilicet mysticè, quia in his mysteriis, vt habet Canon Nicænus, attollentes sursum mentes & corda, fide consideramus, agnum Dei in illa mensa propositum.

XCI.

Sed nimis crassi, & sibi contradicentes sunt illi, qui dum se localem corporis in pane præsentiam tradere nolle profitentur, subinde tamen Aduerbia loci vsurpant, HIC, IBI, VBI est panis. Item in os ingredi corpus: Item has propositiones æquiparant, Hoc est corpus meum: & cum de cunis, in quibus localiter est infans, dicitur; Hic est infans, de sacco, in quo localiter est auena, Hic est auena.

XCII.

Denique cum de veri corporis Christi præsentia tanto cum supercilio gloriantur, loco veri corporis, naturalis, finiti, visibilis, quod pro nobis ad fœdus stabiliendum traditum est, Phantasticũ corpus, quod nec ossa, nec sanguinem habeat, in pane absconditũ, à sanguine separatum sit cuius sanguis realiter sit in poculo, & quodd non minus sit in foliis arborum, quam in pane Eucharistico, corpus denique quodd nec viuum, nec mortuum sit, comminiscuntur.

XCIII.

De illis itaque hominibus verè dici potest, quod Athanasius ad Eustath. scribit: Iubent isti accipere simpliciter, quæ dicuntur, vt nemo exquirat, quid decens

DOMINICA,

31

decens aut indecens sit, & fidem vocat hæc hæresis assensionem perniciosam, non consideratam, non excusam, in iis, quæ consistere non possunt.

XCIV.

Item Vigilius lib. 2. cont. Eutychem: Origo malorum & impietatum hæc est, quando cælestium dictorum virtus vitio malè intelligentium temerata non secundum sui qualitatem sensus perpenditur: sed in alias res pro arbitrio & voluntate legētis secus quam veri ratio postulat, deriuatur.

XCV.

Et hætenus de secundo capite, nempe de promissione annexa ritibus & signis Cœnæ Dominicæ. Iam tertium etiam excutiendum est, in quem finem sacram hanc Cœnam instituerit Dominus.

XCVI,

Hoc enim cognito & varias hominum superstitiones, qui hoc Sacramentum ad alienos & præposteros fines retulerunt, detegemus, & modum perceptionis & manducationis rei cælestis facile cognoscemus.

3. Caput de
Fine Eucha-
ristiæ.

XCVII.

Ac primum quidem perperam cōfundunt multi Fines passionis & Cœnæ Dominicæ, qui diuersi sunt & distincti: Panis enim non dicitur edi, aut vinum Cœnæ bibi ad Remissionem peccatorum: sed corpus traditum & sanguis effusus dicitur scilicet in cruce pro remissione & expiatione peccatorum, cuius rei Sacramentalis ἀνάμνησις siue recordatio in cœna instituta est.

XCVIII.

Deinde errant grauitè, qui hic sacrificium reale & ex-

Luc. 22.
Recordatio
Christi.

& expiatoriū esse statuunt: cum disertè doceat Christus hæc exhiberi & sumi in eius ἀνάμνησιν, id est, Recordationem.

XCIX.

In Colloq. cū
Triphon.

Sic Iustinus Martyr scribit, panem Eucharisticum nobis commendatum ad commemorationem corporis pro nobis assumpti & traditi, vt Deo gratiæ agatur, & admoneamur, quanta sit Christus pro nobis passus.

C.

Imò id ipsum Gratianus de Consecrat. distinct. 2. fateri cogitur: cum scribit semel Christum mortuū: quotannis autem anniuersaria recordatione repræsentari, quod semel est factum.

CI.

Galat. 3.

Monet etiam RECORDATIONIS VOX, Coenam non institutā, vt ibi primum fiamus participes Christi, quem iam filij Dei in Baptismo induerunt: sed vt eius recordantes magis ac magis in fide & caritate proficiamus, & in illo adolescamus.

CII.

Neque tamen nuda hic & otiosa statuenda est ἀνάμνησιν, siue recordatio rei præteritæ: sed talis, qua singuli fideles in huius Sacramenti usu Christum cum omnibus eius beneficijs sibi applicant, & præteriti semelq; in cruce peracti Sacrificij tum ex promissionis, tum ex signorum Sacramentalium contemplatione ita recordantur, vt & dulcissimæ cum Christo κοινωνίας incrementum, & consolationem summam, fideiq; suæ confirmationem sentiant, quæ recordatio facit, vt simul recordentur, quantum vicissim
amorem

amorem tam pio seruatori, quantamq; charitatem
suis proximis debeant.

CIII.

Ideò rectè dicuntur hæc Sacramenta in recto vsu
non solùm significativa, sed & exhibitua, hac nimi-
rum ratione, qua Christus in ministerio verbi sui &
vsu Sacramentorum sese communicare solet, & ani-
mas nostras corpore suo pro nobis tradito efficacis-
simè pascit, longè præsentiore efficacia, quàm corpo-
ra nostra pane pasci, & vino refici solent.

CIV.

Et hæc est præsentia, quam ferunt & requirunt
hæc mysteria, & quæ quotidie perficitur per ministe-
rium Euangelij, quod institutum est, vt perducamur
ad sanctam illam communionem cum Christo, &
per ac propter Christum cum patre & Spiritu S. qua
fit, vt non nos viuamus, sed Christus in nobis viuat,
& nos Deo viuamus.

CV.

Ante enim mortui eramus in peccatis: nunc viui-
mus fide, quæ Christum apprehendit, per quem
Deus reconciliatus est, & qui in nobis instaurat vi-
tam nouam.

CVI.

Non igitur ore corporali percipitur & manduca-
tur Christus: quem errorem ipsemet reprehendit
Iohan. 6. nam & anima suam habet famem & sitim,
& suum os, suosq; oculos: & corporali instrumento
non percipitur res cœlestis: cibus, inquam, ille men-
tis, non ventris, qui in verbo promissionis propo-
nitur.

*Manducatio
Christi.*

E

*Serm. de ver-
bis Christi:
Qui dixerit
verbum, &c.*

Quomodo fieri posset (inquit Athanasius) vt totus mundus ederet de carne ipsius, quæ non sufficeret paucis hominibus. Ideo Dominus cum Apostolis de carnis suæ manducatione loquens, Ascensionis suæ mentionem fecit, vt à corporali eos manducatione abstraheret, & vel inde discerent, carnem, de qua loquutus fuerat, cibum esse cœlestem, & in alimoniam spiritualem dari.

C VIII.

Nec pertinet ille Thesaurus ad impios, profanos, & infideles: quibus nihil promittitur, nec in Testamento Christi legatur; nec possunt illi Recordationem illam peragere, quæ ad vsum legitimum Sacramenti requiritur.

C IX,

Rom. 1.

Ergò signum Sacramentale quidem percipiunt: non rem Sacramenti, quæ in verbo promissionis omnibus quidem communicantibus verè offertur, sed à solis credentibus percipitur, quemadmodum Euangelium potentia est Dei ad salutem omni credenti.

C X.

Hebr. 10.

Et tamen rei sunt corporis Christi: quia panis ille est Sacramentaliter corpus Christi, siue signum corporis Christi, & rei sunt propter profanitatem suam & contemptum tanti beneficii. Sic & contemptores Euangelij filium Dei conculcare, & sanguinem fœderis, per quem fuerant sanctificati, profanum ducere dicuntur.

C XI.

Neque enim vnquam ad condemnationem percipitur

cipitur & manducatur salutaris ille cibus, sicut categoricè pronuntiat Christus: *Qui edit meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam eternam: & ego excitabo illum in ultima illa die.* Iohan. 6.

CXII.

Licet verò cum toto Christo communionem habemus: non sine causa tamen dicimur manducare carnem eius, & bibere sanguinem, cum quibus etiam signa analogiam habent. I. Quia per sanguinem eius expiata sunt peccata, & sancitū fœdus. II. Quia huic corpori inserimur, vt communionem habeamus cum Patre & Spiritu S. & nos deniq; Diuinitas ipsa absorberet non pasceret: carne autem tradita pro nobis ad iustificationem & vitā nostram pascuntur & recreantur animi fideles, & inde sequitur pax, gaudium, vita, & robur inuictum contra omnes tentationes,

CXIII.

Primarium autem illum finem Cœnæ, qui est Recordatio Christi, meriti eius & fœderis per mortem eius sanciti, nostræq; cum eo *κοινωνίας* incrementum, consequuntur alij fines, Gratiarum nimirum actio, ad quam nos rapit illa recordatio, dilectio etiam proximi, cui nos impertiri debemus, quemadmodum se Christus pro nobis tradidit.

CXIV.

Est etiam Cœnæ Dominicæ celebratio, & vsus publicum testimonium nostræ fidei, & Religionis, quo nos obstringimus magis ac magis Christo, & profitemur nos renunciare Mundo, Idololatriæ, & falsis omnibus cultibus, quandoquidē nisi vellemus

1. Cor. 10.

Dominum ad iram prouocare, non possumus mensæ Domini participes esse, & mensæ Dæmoniorum.

CXV.

*4. Caput de
Dignis &
Indignis.*

Et hætenus de Finibus Cœnæ: nunc de quarto dicendum, nempe quomodo ad illam dignè & salubriter celebrandam comparati esse debeamus. Nam si regis purpuram aut vestes conspurcatis & illotis manibus tractare non licet, multò minùs Sacramentum corporis & sanguinis Domini.

CXVI.

Non quòd ad Sacramenti dignitatem aliquid conferat nostra dignitas: sed ad nostram utilitatem & salutem confert, vt rectè præparati accedamus.

CXVII.

Hic autem tria à nobis expendi vult selectum illud Dei organum, Apostolus Paulus I. quinam digni & qui indigni censeantur I I. quàm grauitè peccent indignè accedentes, & quas sibi pœnas accersant. III. quomodo se quisque probare debeat, & in quo illa probatio consistat.

CXVIII.

Quod ad primum attinet: Indigni sumus omnes natura, Indigni (inquam) tanto beneficto, & non idonei ad tanta mysteria percipienda: sed quod idonei sumus, ex Deo est. 2. Corinth. 3. & Coloss. 1. Sed fides etiam inchoata & infirma ex indignis dignos facit.

CXIX.

*De dignis &
Indignis.*

Dignos ergò vel dignè tractantes hæc mysteria vocat Apostolus eos, qui sese probant, & qui dijudicantes hunc panem Sacramentalem, siue panem, qui dicitur corpus Domini, religiosa mente accedunt, & li-

& licet infirmitates in se sentiant, de illis emendandis serio cogitant, & Christi, in quem credunt, dignitate sese consolantur.

CXX.

Indigni contra sunt homines profani, non dijudicantes hæc mysteria, qui nec fide, nec caritate præditi ad hanc mensam accedunt, quales erant Corinthij illi, τὸ κυριακὸν εἶπνον ἰδιωτικὸν ποιεῖντες καὶ γαστριμαργίας τῶν ἀπέζων, vt habent scholia græca.

CXXI.

Et possunt tamen indignitatis certi gradus poni: vt nimirum alij sint palàm prophani & impij, qui iudicium damnationis æternæ incurrunt: alij qui ex socordia quadam & incogitantia reuerentiam debitam ad hæc mysteria non adferunt, nec satis seipfos probant: attrahunt sibi quidem iudicium correctionis Diuinæ, sed temporarium, de quo propriè agit D. Paulus, proposito exemplo eorum, qui illis temporibus ob irreligiosam tractationem Cœnæ Dominicæ certis morbis lethalibus corripiebantur. 1. Cor. 11.

CXXII.

Errant autem Anabaptistæ, qui puritatem absolutam in communicantibus, vt digni sint, requirunt, cum constet in ipsis Apostolis multas fuisse infirmitates, & Sacramenta ad fidei confirmationem & remedium aliquod nostræ infirmitatis instituta sint, non vt profiteamur, nos esse perfectos & omnis vitij expertes.

CXXIII.

Errant & grauitè Pontificij, qui loco fructuum sinceræ pœnitentiæ, satisfactiones quasdam Cano-

nicas aut confessionem auricularem præscriptis verbis, suis communicantibus imponunt.

CXXIV.

Et hoc loco nobis ostendenda est vanissimi hominis Laurentij Arturi effrons maledicentia, & calumniandi libido, qui thesi 40. affirmare ausus est, Protestantes & Euangelicos vniuersos suadere, vt lamentatio conquiescat, vt dolor fileat, vt delicti memoria euanescat.

CXXV.

Id verò vt probet, solum Caluinum in margine notat ex lib. 3. Institut. cap. 4. sect. 38. neque tamen eius verba citare vel adponere est ausus: quia Caluinus illo in loco, solas illas Satisfactiones superstitionis Pontificiorum reprehendit, & eius loco seriam meditationem huius mysterij & confessionem seriam peccatorum suadet.

CXXVI.

Absit enim vt Exomologeses pias, sinceras, siue sint priuatæ, siue publicæ improbemus, aut eliminemus: nos inquam, qui superstitionis tantum & perfunctorias illas confessiones, quibus vel illuditur Deo, quando conceptis verbis aliquot, sine pœnitentia fit confessio in aurem Sacerdotis, vel vexatur conscientia scrupulosa enumeratione peccatorum, reiicimus.

CXXVII.

De superstitionis illis ritibus, quibus homines neglectis præcipuis, Fide, pœnitentia, caritate, intenti sunt, dudum conquestus est D. Augustinus: Hoc nimis doleo, quod multa, quæ in diuinis literis saluberrimè præcepta sunt, minus curantur: & tam multis præsum-

*In Epist. ad
Ianu.*

præsumtionibus plena sunt omnia: vt grauiùs corripiatur, qui per octauas terram nudo pede tetigerit, quam qui mentem vinolentia sepeliuerint.

CXXVIII.

Indignè porro & irreligiôsè ad Cœnam accedentium peccatum duobus modis exaggerat Apostolus: I. ab obiecto, quod non in panem, vinum, aut merum aliquem & vulgatum hominem peccent: sed in corpus & sanguinem Domini: qui non est $\psi\lambda\theta$ $\acute{\alpha}\nu\theta\epsilon\omega\pi\theta$ (vt rectè monent græca Scholia) sed simul Dei filius, & Dominus omniũ. II. ab euentu siue pœnis: quod IVDICIUM manducet, id est, non ad vitam, sed ad maiorem eamque peculiarem pœnam Sacramentum Dominici corporis percipiant.

CXXIX.

Aliud autem est manducare iudicium: aliud Christi corpus, quod manducatum semper est viuificum: Et hæc est condemnatio, non quod percipiatur Christus: sed quia impij in eum non credunt, Iohan. 3.

CXXX.

Iam videndum: QVOMODO SE QVISQVE probare debeat. Probantur & explorantur inter alia, metalla, vt corrupta & adulterina ab incorruptis discernantur.

CXXXI.

Multò magis conscientia examinanda est, vt eam bonam coram Deo retineamus, & examinanda nostra fides: an sincerè agamus cum Domino, an intelligamus voluntatem eius, an finem huius Sacramenti, & conditiones Diuini fœderis.

Nam

DE COENA
CXXII.

Nam vt maximè nos non probemus, probat ille
& examinat ipsa penetralia renum. Pſal. 7.

CXXIII.

Nos verò ipsos ſinguli, non alios probare & examinare debemus, & noſtras familias: vt noſtros defectus emendemus, & in pietate proficiamus. Probet (inquit Paulus) quiſque ſeipſum: alios quippe examinare, vel in alios communicantes inquirere, propriè ad preſbyterium ſiue ad Ephoros Eccleſiæ ſpectat.

CXXIII.

Cæterum ad hanc noſtri probationem iuſtæ trutinæ adhibendæ ſunt, eæque potiffimum duplices. I. quoad fidē: trutinæ Articulorū fidei: vt nos probemus, an rectè de Deo, de Chriſti perſona & officio, de Spiritu S. & Eccleſia ſentiamus 2. Corinth. 13. Probate vos (inquit Paulus) an in Fide ſitis: niſi forte Re-probi eſtis. II. Quoad mores, adhibenda eſt trutina Decalogi, vt videamus, an iuxta Dei voluntatem & mandata vitam & mores, quantum in imbecillitate huius carnis fieri poteſt, componamus.

CXXV.

Probationis finis eſſe debet, non vt ſtatim deſpondeamus animum: vel ob aliquam infirmitatem arceamur à Coena, ſed vt ingemiſcamus ad Dominum, & errata ac defectus agnoſcentes proficere conemur tum in fide, tum in vita Chriſtiana, ſuſpirantes ad Dominum, vt ille Mar. 9. Credo Domine, ſuccurre infirmitati meæ. Si verò illa myſteria nondum intelligimus, & vetus fermentum malitiæ aut iræ contra proximum nondum expurgare poſſumus, vel ſcanda-

DOMINICA.

41

scandalum recens, Ecclesiæ dedimus, ad tempus ab-
stineamus, ne in sacra communione Iudæ osculum
Christo præbere videamur.

CXXXVI.

Confessionem auricularem, quam ipsimet Scho-
lastici agnoscunt non esse à Deo mandatam, & iam
olim magnis de causis à Nectario Constantinopoli-
tano Episcopo abrogatã fuisse, Historia Eccles. testa-
tur (de qua Innocentius 3. papa primus legem tulit,
circa ann. 1198) meritò omittunt orthodoxæ Ec-
clesiæ.

*Confessio au-
ricularis.*

*Vide Decret.
Tit. 38. Om-
nis vtriusque
sexus.*

CXXXVII.

Nam partim ad securitatem carnalem homines
assuefacit, qui per totum annum se extra noxam &
periculum esse putant, si semel in anno ex opere ope-
rato in aurem sacerdotis aliquam confessionem de-
ponant: partim conscientias scrupulosas, quibus o-
mnia occulta peccata enumerare impossibile, vehe-
menter cruciat.

Psal. 19.

CXXXVIII.

Eius verò loco Catecheses, & examina Iuniorum
& rudiorum: Exomologeses, sed liberæ adultio-
rum & omnium, qui ministros Ecclesiæ consulere
volunt, & vel consolationem vel institutionem pe-
tunt, Item censuræ Ecclesiasticæ in Ecclesiis refor-
matis vsurpantur.

CXXXIX.

Et hætenus quidem de Cœna à Christo instituta,
& ab Apostolis religiosè obseruata, & quid ad eius
legitimam celebrationem requiratur, ex verbis Be-
ati Pauli & Euangelistarum recensuimus.

F

Hanc puritatem & simplicitatem tum doctrinæ, tum rituum Apostolicorum cum magno consensu retineant & amplectantur Ecclesiæ Euangelicæ reformatæ, quas Arturus & alij importuni homines Calvinianas appellant, manifestum est, Laurentium Arturum, dum eam, quæ in nostris Ecclesiis celebratur, Cœnam oppugnat, Christi & Apostolorum Cœnam oppugnare.

CXLI.

Et ille quidem cum initio suarum Theseon institutionem Christi expendere, & ad eam, eos, quos oppugnabat, reuocare deberet: refert, quid Synodus Tridentina pontificia, contra quam omnes nostræ Ecclesiæ exceperunt, de ea re statuat.

CXLII.

Et ibi statim Thesi 2. mirè se inuoluit, ut sententiam Synodi Tridentinæ explicet, perplexè scribens, Christi corpus non prorsus more corporatorum, sed aliqua ex parte instar Spiritus sub specie contineri.

CXLIII.

Cum verò nostrarum Ecclesiarum sententiam referre se ait, ne verbum quidem ex Confessionibus nostris publicis proferre audet, sed Carolstadium & alios nominat, quorum de Cœna sententiam nostræ Ecclesiæ nunquam sequutæ sunt: & dissensiones aut sententiarum varietatem nostris obiicit, cum in omnium manibus sit tum Confessio Ecclesiarum Helueticarum, quam omnes nostræ Ecclesiæ probarunt, tum Harmonia Confessionum Evangelica-

gelicarum, ex quibus nostra sententia depromenda erat, nō ex truncatis & mala fide citatis priuatorum hominum scriptis.

CXLIV.

Ac thesi quidem, quinta Calvinum reprehendit, quod contra Westphalum scribens, Christi corpus negat esse in pane Cœnæ Naturaliter: nec recordatur, se paulò ante fateri, non ibi esse planè corporatorum more, imò agnoscere Scholasticorum ple-rosque, supernaturaliter adesse Christum in hoc mysterio.

CXLV.

Obiicit præterea Arturus, nostros omnia dubia & fallacia de hoc mysterio docere, Calvinū inter alios non sibi constare, qui dicat Christum absentem, è Cælis iam vigorem aliquem, iam vitam, iam efficaciam mortis in nos transfundere.

CXLVI.

Atqui & Calvinus & omnes nostri magno consensu hætenus docuerunt & docent, Cœnam Christi non esse sine Christo: nec vel eius vitam, vel vigorem vllum percipi posse, nisi eius prius simus participes, & fiamus membra corporis ipsius,

CXLVII.

Ideò Calvinus eos reprehendit, qui præterita car- *Instit. lib. 4.*
nis & sanguinis mentione, Spiritus modò Christi *cap. 17. sect.*
nos participes esse volunt: cū tamen non frustra *7. & sect. 10.*
dicatur, Carnem Christi esse verè cibum: sanguinē
verè potum: quòd fieri non possit, nisi nobiscum
Christus verè in vnum coalescat, nosque reficiat car-
nis suæ esu, & sanguinis potu.

F ij

Nec

CXLVIII.

Nec sunt ista pugnancia, Christi corpus abest ab Elementis, corpus enim intulit cælo, vt testantur omnes Euangelistæ, & Articuli Fidei, nec inde corporaliter veniet, donec veniat iudicatum viuos & mortuos: & tamen præsentissimus est Christus, eo gradu præsentia, quo in toto Ministerio, & qui nobis est Salutaris, se communicando, nos vniendo sibi & viuificando, ac sustentando inter certamina huius vitæ, donec ad se colligat, & simus vbi est.

*Ioh. 14.**Ioh. 17.**1 Theff. 4.*

CXLIX.

*Instit. 4. 6.**17. sect. 10.*

Etsi enim (inquit Calvinus) incredibile videtur in tanta locorum distantia penetrare ad nos Christi carnem, vt nobis sit in cibum, meminimus, quantum supra sensus omnes nostros emineat arcana Spiritus Sancti virtus, & quàm stultum sit, eius immensitatem modulo nostro velle metiri. Quod ergò mens nostra non comprehendit, concipiat Fides, Spiritum verè vnire, quæ locis disiuncta sunt.

CL.

Sed quid Arturus reformatis Ecclesiis varietatem aut lubricitatem doctrinæ in hoc mysterio obiicit, qui statim thes. 2. pugnancia ponit de corpore Christi, nihil vnquam definit, nihil ex verbis institutionis probat: vt prætereamus vagas & infinitas Scholasticorum disputationes.

CLI.

Inter alios verò valde se implicat & torquet Thomas

mas

mas Aquinas, quem isti pro Angelico doctore habent, dum disputat, vtrum corpus Christi sit in Sacramento, vt in loco: & tandem fatetur nec localiter, nec definitiuè esse in Sacramento, sed per conuersionem panis: Disputat etiam, An Christus sit mobiliter in Sacramento: ex qua quæstione se expedire non potest, ac moueri quidem negat, tandem ait, moueri per accidens, secundum habitudinem corporis ad Sacramentum.

CLII.

Petrus autem de Alliaco, Cardinalis Cameracensis, in quæstionibus in Magistrum Sententiarum disertè fatetur, circa modum ponendi siue statuendi corpus Christi in Sacramento, diuersas esse Scholasticorum sententias: Alios dixisse, quod illud, quod ante consecrationem erat panis, postea sit corpus Christi: sed illam opinionem non posse sustineri: aliam opinionem esse, quod Substantia panis remaneat: & valde possibile esse, Substantiam panis coëxistere substantiæ corporis, & corpus Christi assumere substantiam panis.

CLIII.

Et illam quidem sententiam vt plurimum sequutus est Lutherus: quanquam nec talis vnio conuenit Sacramento, nec congruit illa sententia cum verbis Institutionis, sicut & eam Guilmundus monachus quidam sub Henrico tertio, Lanfranci discipulus longè ante Petrum de Alliaco, publico scripto refutauit, vbi inter alia scribit: *Incaruari filium Dei humana redemptionis ratio poscebat: Nec propheta hoc prædixere, nec mundus, exceptis his paucis credidit: Impana-*

F ij tores

iores Dominus Spiritu oris sui profligat, cum dicit: Hoc est corpus meum: non: Hic vel in hoc pane latet corpus meum.

CXLIV.

Magnam autem suis hominibus maculam aspergit Arturus, qui pronunciat, Lutherum genuisse omnes Sacramentarios: cum Lutherus in hoc saltem dogmate profiteatur, se sequi iam sententiam Cardinalis Cameracensis, ut in lib. de Captiu. Babil. iam Papæ Nicolai, ut in maiore Confessione: & longè ante Lutherum, ea, quam amplectimur, doctrina ab Apostolis tradita, ab Augustino repetita, (si puriora eius & præcipua scripta spectes) item à Bertramo presbytero, tempore Caroli Calui, à Waldensibus fratribus & alijs publicis Scriptis & Confessionibus asserta fuerit.

CLV.

Sed in primis magnæ impudentiæ est, quod Sacramentarium errorem vocat, si quis de Sacramentis Sacramentaliter, siue iuxta rationem & modum Sacramentorum cum scriptura loquatur: imò cum iis ipsis, quorum sententiam Pontificij se maximè amplecti præ se ferunt, ut Augustini, item Gratiani, & Petri Lombardi, quos duos pro summis magistris agnoscunt.

CLVI.

Contra enim assertionem Concilij Tridentini, quam Arturus amplectitur Thes. 1. & 2. de corpore Christi sub specie rerum sensibilium contento, non tanquam in signo, quod non fide solum, sed & ab impijs & hæreticis ore percipiatur, ita ex Augustino docet Gratianus. De cōsecrat. Canon. 31. & sequent.

Sacra-

DOMINICA.

47

CLVII.

Sacramentum est sacrum signum: signum est res præter speciem, quam ingerit sensibus, aliud aliquid faciens ex se in cogitationem venire. Item, non carnaliter sed spiritualiter corpus Christi debere accipi: siquidem Gratia eius non consumitur morsibus. Item: donec seculum finiat: sursum Dominus est. Quomodo manducandus est Christus? Quomodo ipse dixit: Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in eo.

Item Anniuersaria Recordatio repræsentat, quod olim factum est.

CLVIII.

Similiter & Petrus Lombardus contra Arturi sententiam ex Augustino hæc recitat & tradit: *Qui discordat à Christo, nec carnem Christi manducat, nec sanguinem eius bibit: etsi tanta rei Sacramentum ad iudicium accipiat. Item: Nulli ambigendum, tunc fieri quenquam corporis & sanguinis Domini participem, quando Christi membrum efficitur.* lib. 4. Sent. dist. 9.

CLIX.

Ita & nostræ Ecclesiæ docent, Sacramentaliter, vel Sacramētotenus, non substantialiter aut realiter manducari ab Impiis & hypocritis corpus Domini, siue panem Domini, contra Dominum, qui panis ratione finis & Institutionis Christi, rectè Sacramentum dicitur, licet impius propter contemptum, & quia os tantum corporis adfert, nil nisi panem & vinum in Iudicium accipiat.

CLX.

Cæterum & Lombardus, & tota Pontificiorum Schola

Schola pugnans planè & contradictoria de hoc mysterio docent: vt cum aiunt corpus Domini in Coena non esse per modum Quanti, sed per modum substantiæ: & tamen docent ibi æquè crassum & longum esse, quàm in cruce: & Lombardus libr. 2. distinct. 12. Nullum tale corporeū existere posse, quod nullam habeat formam: nam si spacia corporibus tolluntur (inquit Augustinus) *NVS QVAM SVNT.*

Ad Dard.

CLXI.

Sunt & ista tum inter se, tum cum Scripturis & verbis Institutionis pugnans: corpus Christi esse in cœlo per modum creationis, siue corpore creato, In cœna per modum consecrationis: Et quod in aliis reprehendunt, fatentur corpus visibile tam procul esse ab Eucharistia, quàm Cœlum à Terra.

CLXII.

At vnde illi probabunt, Corpus quo pascimur in Coena, & cuius verba Institutionis meminerunt, non esse corpus illud, quod creatum & factum est in utero virginis, quod traditum fuit pro nobis (vt verba Institutionis sonant) quod denique vt visibile fuit in terris, visibile manet in cœlis?

CLXIII.

Et quid illud sibi vult, quòve fundamento Scripturæ nititur, quod duplex Christi corpus faciunt, vtrumque verum, reale & substantiale corpus: alterum in cœlo visibile, creatum, circumscriptum: alterum in Sacramento inuisibile, consecratum, incircumscriptum?

CLXIV.

Quid quod Lombardus lib. 4. distinct. II. illud inuisibile

uisibile corpus, quod immolatur in terris, ex Gregorio pronunciat, coelo ad vocem Sacerdotis aperto, ministerio angelorum rapti in coelum, consociandum corpori Christi?

CLXV.

Desinat ergo Arturus contradictiones & obscuritates nostris Ecclesijs obijcere, & videat ipse quomodo tot monstrosa & pugnancia suorum de Eucharistia dicta conciliare possit.

CLXVI.

At putat ille se magnum inuenisse compendium ad nostrarum Ecclesiarum coenam quasi vno ictu euertendam: cum ait nostros ministros esse Laicos, nec ad Sacramentum illud conficiendum idoneos: atque ideo nostram Coenam esse planè inanem.

CLXVII.

Mirum, ni Arturus magnus artifex conficiendi huius Idoli panacei tantum sibi tribuit, quantum Bauaricus ille cōcionator, Cresuicus, qui anno 1557. tempore colloquij Wormaciensis pro concione impudenter gloriari ausus est, presbyterum multis modis & prærogatiuis matrem Christi Mariam antecellere, quæ Christum semel peperit, quem Sacerdos quouis momento conficiat.

CLXVIII.

Sed quid si ex Lombardo eius præceptore respondeamus: Sacramentum non merito consecrantis, sed verbo creatoris, & virtute Spiritus S. effici?

CLXIX.

At nos ibi libenter figimus pedem, vbi nos sistere vult Arturus: & respondemus, Laicos esse, & ad hæc

G

Sacramenta tractanda ineptos, qui rebus secularibus toti addicti sunt, qui aulas regum & principum, easque, quæ in illis sunt, voluptates sectantur, quales sunt plerique Pontificiorum Episcopi, de institutendis gregibus, de docendo & sacramentis administrandis parum solliciti.

CLXX.

Vel si mauult, ex Gratiano respondemus pro Episcopis non habendos, quos nec doctrina, nec laudabilis vita commendat, & qui fauore principum, aut ambitu ad illas dignitates peruenerunt.

CLXXI.

Monemus etiam eum, ut meminerit, circa annum 1200. in concilio Lateranensi constitutum, ne quis amplius nouus ordo institueretur: quo decreto si standum est, Iesuitæ & alij ordines, qui ab eo tempore emerferunt, nullo loco habendi sunt: imò nec ij omnes presbyteri, qui à tempore concilij Basiliensis ordinati fuerunt, in quo Eugenius Papa exautoratus, abdicare se tamen Pontificatu noluit, & cum schismaticus esset, nullam potestatem ordinandi Episcopos & Presbyteros habuit,

CLXXII.

1. Timoth. 3. Rectè autem in nostris Ecclesiis sacra ab iis presbyteris administrantur, qui iuxta canones Beati Pauli apti sunt ad docendum, vnius vxoris mariti, habentes bonum testimonium, desiderati à suis gregibus, examinati & ordinati à presbyteris & presbyteriis: nonnulli etiam à Synodis prouincialibus.

CLXXIII.

Thes. 28. Quod verò instat: ut maximè legitimè vocati essent

sent nostri Ministri, eos non posse conficere hoc Sacramentum, quia formula à Christo præscripta in his mysteriis non utuntur, mera est calumnia, quã ipsemet refutat. Nam si verba, quibus conficitur hoc Sacramentum, ut ipsemet scribit Theſ. 29. sunt verba, quæ D. Paulus 1 Corinth. cap. 11. recensuit, nos integra illa, ut supra demonstratum est, & retinemus, & cum sint verba promissionis & N. foederis inculcamus, & ex promissione Euangelij interpretamur.

CLXXIV.

Verba ergo Christi cõficiunt cum Elementis hoc Sacramentum sed verba nec ad Elementa pertinent, nec propter Elementa pronunciata fuerunt, & sunt Sacramenta Organa Spiritus S. non insufflationis nostræ, aut pronunciationis.

CLXXV.

Ideo nugæ sunt, quæ Gratianus de consecratione quadam magica Elementorum tradit, & sciunt Iesuitæ panem, cui benedicimus, ut Arturus ipse agnoscit, sic vocari, quasi ἄστον εὐχαρισθέντα, aut quem cum gratiarum actione sumimus.

CLXXVI.

Quod verò Ambrosius & alij nonnulli de verbo operatorio scribunt, primùm id tribuunt verbis Christi, non nostris, aut nostræ insuffurationi ad panem: Deinde ait Ambrosius, esse operatoria, non quod operentur aut creent nouam substantiam: sed quod conficiant Sacramentum, & vsum panis mutant: *ut tu (inquit) postquam es consecratus, es noua creatura: certè non substantia, aut mutatione substantiæ: Sic (inquit) panis consecratus est corpus Christi:*

G ij

dein-

deinde addit: *Speciem quidem sanguinis non vides: sed habes similitudinem: ut mortis similitudinem Christo consecratus sumfisti, ita similitudinem pretiosi sanguinis bibis.* Item, *vocat illud Sacramentum FIGURAM corporis & sanguinis Domini, qui pridie, quàm pateretur, sanctis manibus suis accepit panem, respexit ad cælum, benedixit, fregit, fractumq; Apostolus tradidit, &c.*

CLXXVII.

Transubstantiatio.

Sed dici non potest in quos labyrinthos se præcipitarint Scholastici, dum loco vnionis Sacramentalis, Transubstantiationem, cuius Lanfrancus primus architectus, Thomas verò Aquinas defensor fuit.

CLXXVIII.

lib. 4. Sent. dist. 13.

Quærit Lombardus, Si panis est per consecrationem corpus Christi realiter, an corpus à brutis animalibus sumatur, quod negat fieri Lombardus. *Quid ergo (inquit) sumit mus? vel quidnam manducat? Deus nouit,* respondet Lombardus. Sorbona autem adhibuit censuram, & pronunciauit, murem comedere Christi corpus: Sicut & Papa Nicolaus dentibus comminui reale corpus Christi: quæ omnia sunt aliena à Christianis auribus.

CLXXXI.

Thomas Aquinas in 1. Corinth. ii. lect. ii. vbi diu se torfit, quid per pronomen Hoc, in verbis institutionis intelligi debeat, respondet tandem, *Indeterminatam substantiam:* & monstrari aliquam substantiam: quod si verum est, tunc verba Coenæ non operantur, sed monstrant Substantiam; quæ iam

iam erat, vt cum dicitur: Hic est filius meus dilectus, &c.

CLXXX.

Faceſſat ergò Arturus, qui Cœnam reformatarum Eccleſiarum præſtigiis & pugnantibus aſſertionibus plenam eſſe ait: Concludat hæc de ſe, & de ſua Cœna, & vera dixerit. *Theſ. 47.*

CLXXXI.

Nam quod noſtros ait ſub hac voce SPIRITUALITER tegere præſtigiis, non ſine blaſphemia ab eo dicitur: niſi Chriſtum ipſum præſtigiatozem facere velit, quando dixit: Verba ſua Spiritum eſſe & vitam: ſicut & pia vetuſtas monuit, τὰ αἰδνητὰ αἰδνητῶς & τὰ νοητὰ νοητῶς intelligenda & percipienda eſſe. *Iohan. 6.*

CLXXXII.

Item & Auguſtinus: *Tunc vita erit unicuique corpus & ſanguis Chriſti, ſi quod in Sacramento viſibiliter ſumitur, in ipſa veritate SPIRITUALITER intellectum viuificabit.* *De verbis Apoſtol. ſermon. 2.*

CLXXXIII.

Cæterùm ita carnalis eſt Arturus, vt Spiritualia pro præſtigiis habeat, Fidem pro phantafia: vt denique clamet, non poſſe vniri, ne quidem per fidem, quæ locis diſiuncta ſunt: cum tamen ex Gregorio Lombardus doceat (vt ſupra oſtendimus) oportere nos rapi in cœlum, vt carni Chriſti, quæ ibi eſt localiter, vniamur. *Theſ. 10.*

CLXXXIV.

Iuxta hunc hominem, nec Abraham vidit diem Chriſti: nec ſanguis Chriſti fuſus in cruce potuit diſcipulis eſſe præſens, nec noſtrum πολίτευμα eſt in cœlis, nec ſapere poſſumus, quæ ſurſum ſunt. *Philipp. 3. Coloff. 3.*

Denique quasi planè furibundus Theſ. 50. clamat *Monſtra, Monſtra*, contra Calvinum, quod is ſcripſerit Arcanū Cœnæ Dominicæ ſublimius eſſe, quàm vt verbis enarrari poſſit: nec meminit in huiuſmodi myſteriis de redemptione generis humani, & noſtra cum Chriſto coniunctione rapi ſubinde apoſtolum in talem admirationem & adorationem diuinorum arcanorum, vt Rom. II. verſ. 33. & ad Ephes. 5. verſ. 32.

CLXXXVI.

Quæ porrò pro Euchariftia Pontificia vel Miſſa potius Idololatrica tuenda adfert, cum meræ ſint rapsodiæ millies à noſtris refutatæ, & Pontificiorum aberratio à doctrina Apoſtolica, eorumque intricatæ tricæ ſparſim in his theſibus indicatæ fuerint, in illis refutandis multum operæ poni neceſſe non eſt.

CLXXXVII.

Ac lepidus admodum eſt Arturus, cùm ex ipſo Beza ſuorum hominum ſententiam ſe probare affirmat, ex Hypothetica propoſitione faciens Categoriſcam: quod Beza alicubi ſcribat, ſi *ἑκτόν* eſſet ſeruan- dum, nec *διὰ τὸν* verborum Cœnæ examinanda, aliquid coloris habituram Tranſubſtantiationem.

CLXXXVIII.

Atqui fatentur ipſi Scholaſtici, Si corpus Chriſti in mortem traditum de fracto pane dicatur, & verba intelligenda, vt ſonant, tranſubſtantiationem ſtatui non poſſe: quia non dicit Chriſtus, Hoc fiet corpus meum virtute conſecrationis, Sed hoc eſt corpus
n eum.

meum : ita vt præsupponatur corpus quod ^{δεντικῶς} ostendatur, vt nonnulli ex ipsis volunt.

CLXXIX-

Agnouerunt & Scholasticorum multi, corpus de pane propriè & sine vlla interpretatione, vt disparatum de disparato, prædicari non posse: cùm panis & corpus non sint eiusdem naturæ.

CXC.

Finxerunt ergò pronunciationem verborum à Sacerdote vncto ritibus Ecclesiæ Romanæ efficere, quod verba sonant, euanescente Substantia, superstitibus accidentibus, sine subiecto: contra Regulam Damasceni: *Impossibile est consistere Substantiam extra naturales proprietates.*

CXCI.

Atqui nihil habet Scriptura, nihil nouit vetus Ecclesia de miraculosa conuersione panis in corpus, nec Vnio Sacramentalis est Mutatio substantiarum, sed efficacia in Sacramentis & verbo promissionis est opus liberrimum Spiritus sancti.

CXCII.

Vt ergò olim Israëlita Deum alligarunt ad vitulos aureos, & in Iudæa ad serpentem æneum; sic paulatim inualecente superstitione, Christi corpus ad panem fuit alligatum, nec amplius in promissionem cordibus sursum eleuatis, sed deorsum in hostiam homines respexerunt.

CXCIII

Et cùm in vetere Ecclesia fieret cōmemoratio simplex mortis Christi in Synaxi, adiūcta Eucharistia, siue precibus quibus Deo proponebatur oblatio filij eius
facta

facta in cruce, vt per & propter illius sacrificium esset propitius : deinde oblationes , siue eleemosynæ fierent pro pauperibus, post Augustini tempora, & ritus Sacramentales mutati fuerunt, & loco Sacramenti partim Idolum conflatum, partim Sacramentum in sacrificium expiatorium pro viuis & mortuis mutatum est, additis superstitiosis inuocationibus sanctorum.

CXCIII.

Quæ opinio annis 157. post Augustinum, circa annum 604. à Gregorio primo, qui visionibus multum indulgebat, plurimum confirmata est. Is enim, vt refert Beno Cardinalis ieiunium & preces suas suis sympresbyteris indixit, quo de corporis Christi in coena presentia per signum à Deo possent edoceri.

CXCV.

Et vt omnia postea in peius ruere cœperunt sub Innocētio tertio, in concilio Lateranensi circa annū 1190. Transubstantiationis dogma inter articulos fidei relatū est: ac longè post ab Urbano quarto anon 1261. circumgestatio in pompa huius Idoli, & festum, quod vocant corporis Christi institutum fuit.

CXCVI.

Etsi verò non defuerunt viri boni & cordati, qui doctrinam Augustini de Sacramentis post eius tempora retinebant, vt Ioannes Scotus Bedæ discipulus, tempore Ludouici pij, qui cū opinionem receptam de oblatione corporis Christi in Missa reprehenderet, à discipulis graphijs confossus fuit: Item Rabanus Maurus, Bertramus & alij: vicerunt tamen deteriora: & obtinuit sententia, quæ hominum oculos: sa-

58 DE COENA DOMINICA.

cruce pro nobis , & vnica illa oblatione in perpetuum sanctificante fideles , sacrificia Laudis Deo quotidie offerimus , & cum Christo & Apostolo Paulo malumus sacram Cœnam & Eucharistiam celebrare , quàm commentitiis miraculis , sophismatibus & calumniis Iesuitarum & Deo Missatico credere, eius memores, quod Christus prædixit & monuit Matth. 24. Si quis nobis dixerit : Ecce hic Christus, aut hic, ne credite : Surgent enim Pseudochristi & Pseudoprophetae , & edent signa magna, & miracula.

FINIS.

ERRATA.

Thef. 39. lege, in S. Cœnæ. Thef. 44. lin. 2. Accubitum. Pag. 19. lin. 3. lege, contusum. Thef. 126. lin. penult. vexantur. Thef. 142. sub specie panis.

46 ⁴/_{n, 2}

AB 46 ⁴/_{n, 2}

ULB Halle

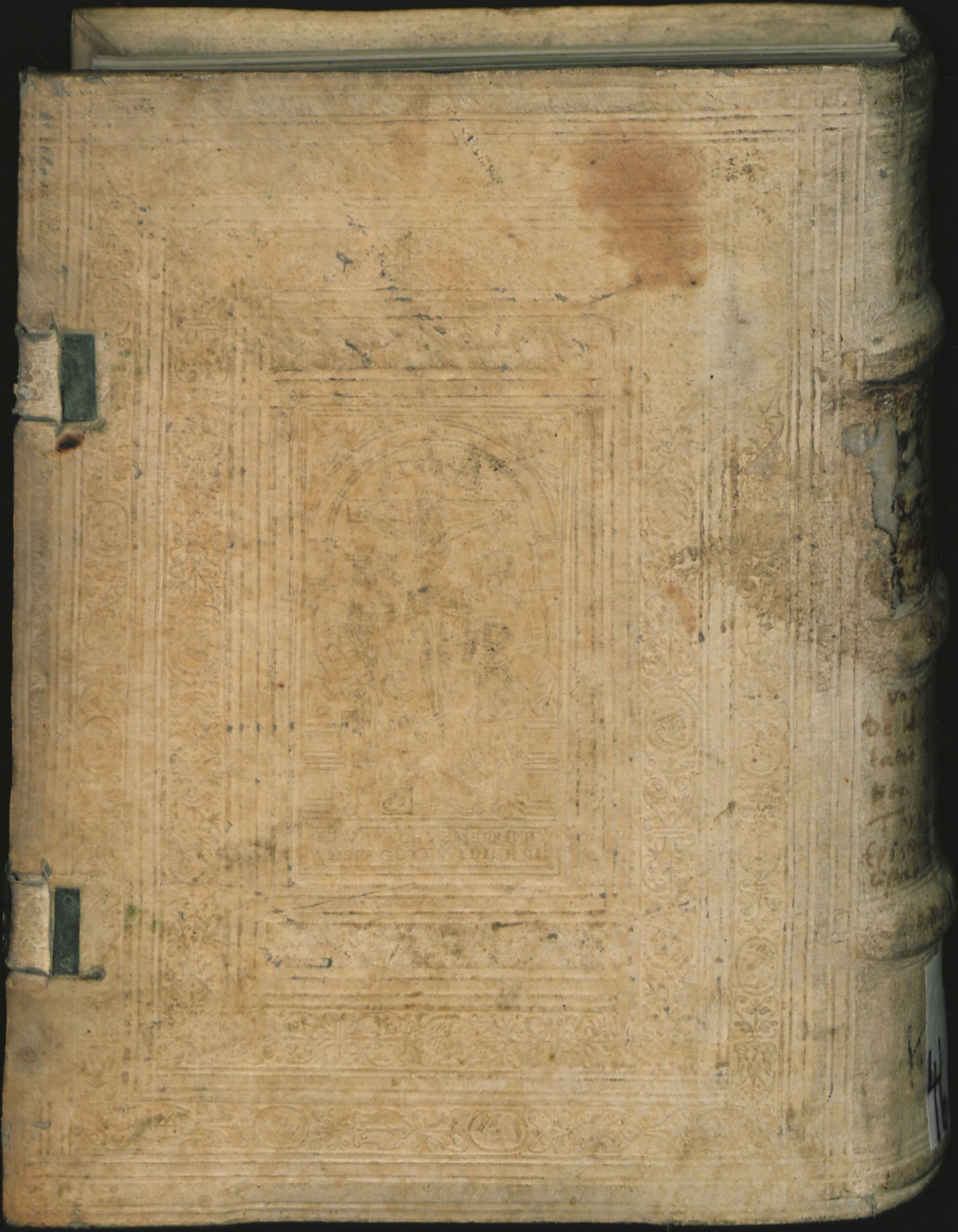
3

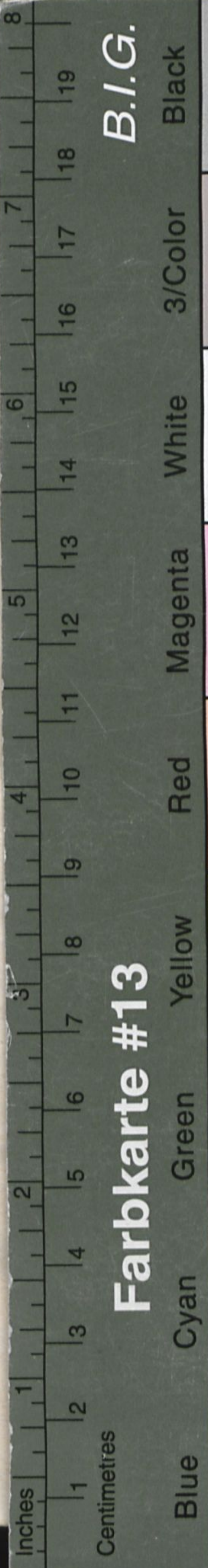
002 814 994

SB

B.I.G.

Farbkarte #13

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

AE
I C AE,

D L I C AE

D. PAVLO

XI.

*n quibus inter alia ostendi-
a Iesuitam Posnanien-
atione Cœna Cal-*

*n oppugnare,
rtificium
ere.*

SANO Sacrosanctæ
publica Dispu-
ebit

TRVS HÖ-
H A S S V S.

oris matutinis &
. Nouembr.

etic.

*iz præsumptiones nolunt
Hoc ergo præcipue
nostram Aposto-
m falsam.*

G AE,
nesmanni,
X X I X,